

LERARENOPLEIDINGEN BLIKKEN VOORUIT

‘Studenten moeten niet goede uitvoerders worden vernieuwers’

Onderwijs is in 2020 tweerichtingsverkeer. Met en van elkaar leren staat centraal.

Dat is tenminste de rode draad in de projecten van Expeditie 2020, een ontwerp voor de lerarenopleiding van de toekomst. Studenten leren van docenten en andersom. En scholen leren van de buitenwereld en andersom. TEKST ASTRID VAN DE WEIJENBERG

Acht maanden lang werkten studenten aan het ontwerp van de lerarenopleiding van de toekomst. Geïnspireerd door docenten, externe deskundigen, bestuurders en coaches onderzochten ze hoe je vernieuwende bewegingen binnen de huidige lerarenopleiding kunt veroorzaken en versterken. De resultaten werden getoond op de ‘Expeditie 2020 open dag van de lerarenopleiding van de toekomst’ op 31 mei 2012. Foto’s: Kennisland

alleen en, maar ook

Het denkproces stimuleren over het onderwijs van de toekomst is een van de doelen van Expeditie 2020, een initiatief van de Faculteit Educatie van de Hogeschool Utrecht met ondersteuning van Stichting Nederland Kennisland. Want de vraag hoe de lerarenopleiding er in de toekomst uit moet zien, kun je het best stellen aan de leerkrachten van de toekomst. Laat hen daarover nadenken, zegt Nora van der Linden, projectleider namens Kennisland. “En niet alleen nadenken. We zijn ook gaan kijken wat je nu al kunt doen om die verandering in te zetten. De hogeschool gaat bijvoorbeeld volgend jaar al met een aantal thema’s van Expeditie 2020 aan de slag.” Chris Sigaloff is voorzitter van Kennisland: “Grote verhalen zijn belangrijk, maar de

ervaring leert dat je verandert door te doen en niet alleen door erover te praten.”

Van der Linden: “Bij Expeditie 2020 zijn studenten niet langer consumenten. Dat betekent niet meer alleen mopperen over hoe het er op de opleiding aan toe gaat, maar woorden in daden omzetten.” Sigaloff: “In de toekomst wordt het steeds belangrijker dat je leert leren, dus niet alleen het vaatjes-vulmodel waarbij je je vol laat lopen met kennis. Natuurlijk is een bepaalde basiskennis nodig. Maar zelfs al op de basisschool kun je leerlingen medeverantwoordelijk maken voor het leerproces.”

Sigaloff vervolgt: “Ik verwacht dat het de komende jaren steeds gewoner wordt om leerkrachten en studenten te betrekken bij onderwijsvernieuwing. Zij moeten de architecten zijn van het veranderingstraject.” Zoals het nu gaat, formuleert de politiek een visie op onderwijs en het onderwijsveld voert die visie uit, meent ze. “Economische groei en rendement zijn erg bepalend in die politieke visie, waardoor de nadruk sterk op kennis ligt en veel minder op het naar voren halen van talenten. Terwijl dat nu juist voor het onderwijsveld zelf leidend is: emancipatie en *Bildung* zeg maar. Daar is dus duidelijk sprake van een *mismatch*.” De verschillen worden volgens Sigaloff te weinig expliciet gemaakt. “Het onderwijs is te veel uitvoerder van elders bedacht beleid. Het is belangrijk dat studenten aan de lerarenopleidingen niet alleen leren hoe je een goede uitvoerder wordt, maar ook hoe je een vernieuwer wordt.” ❖

EXPEDITIE 2020: DE SCHOOL DE WERELD IN

Saskia en Kristel

“Ik denk dat het er vooral om gaat om inspirerende mensen binnen je school te halen”, zegt Saskia Brussen. “Dat kunnen leden van de Tweede Kamer zijn, maar ook een architect van schoolgebouwen die uitlegt hoe hij tot zijn ontwerp komt.” Saskia Brussen en Kristel Habing zijn tweedejaars studenten aan de lerarenopleiding Nederlands van de Hogeschool Utrecht. ‘De school de wereld in’ is het thema dat zij kozen in het kader van Expeditie 2020. Op de lerarenopleiding van de hogeschool leer je maar één manier van lesgeven kennen, vonden ze. Je weet niet wat er nog meer is in de wereld. Ze bezochten daarom verschillende congressen en workshops, over onder meer onderwijsvernieuwing, leerstijlen en het brein. Saskia: “Ik wist niet dat er zoveel gebeurt in onderwijsland, zoveel nieuwe inzichten. Dat gaat op school toch een beetje langs je heen.’ Zo bezocht Saskia

een bijeenkomst van Leraren met Lef, een initiatief van een groep leerkrachten die zich zorgen maakt over de toekomst van het onderwijs en een opwaartse beweging in gang wil zetten. Samen ontwikkelden Saskia en Kristel een module *Netwerk Skills*. Als studenten en leerkrachten zelf in contact staan met de buitenwereld, zullen ze die buitenwereld sneller betrekken bij hun lessen, is hun

mening. In deze module leren studenten wat netwerken is, waarom het nodig is en hoe je in contact kunt komen met mensen die je lessen kunnen verrijken. Komend studiejaar gaan Saskia en Kristel de module geven aan studenten van de lerarenopleiding. Saskia: “Wat ik geleerd heb is dat je met lef en moed veel voor elkaar krijgt. Stap recht op mensen af en vraag gewoon wat je wilt.”

Saskia Brussen en Kristel Habing ontwikkelden een module waarbij studenten en leerkrachten zelf in contact staan met de buitenwereld. “Zo kun je in contact komen met mensen die je lessen kunnen verrijken.”

EXPEDITIE 2020: SAMEN LEREN

Tera en Anaïs

Hoe kun je lessen zo verbeteren dat studenten meer onthouden? Dat was de insteek voor Tera Brugmans en Anaïs Besemer. Samen vormen zij bij Expeditie 2020 het team 'Samen leren'. Tera studeert aan de pabo en Anaïs volgt de opleiding orthopedagogiek aan de Universiteit

Utrecht. Tera: "We hebben zowel in een collegezaal op de universiteit als in een klas op de pabo de vraag gesteld: waar leer je het meest van? Daarover gingen studenten met elkaar in discussie. Zoals ook uit de bekende Leerpiramide van Bales blijkt, vonden ze dat ze het meest leerden wanneer ze emotioneel bij de lesstof betrokken waren of in de praktijk konden oefenen. De vraag is dan hoe kun je je lessen daarop aanpassen? Bijvoorbeeld door een spel toe te voegen. Ook vonden studenten aan de universiteit de colleges vaak heel onpersoonlijk. Er komt iemand

binnen van wie je niets weet. Waarom staat hij daar? Waarom geeft hij die les? Een docent moet zorgen dat hij een relatie heeft met zijn studenten." Ook op de basisschool kun je samen met leerlingen de lessen vormgeven, vindt Tera. "Ga een relatie aan met leerlingen, verdiep je in hun interesses. Vaak weten ze meer dan jij over sommige zaken. Daarmee zet je ze in hun kracht." Tera ziet in de toekomst meer gelijkwaardigheid tussen student en docent, meer tweerichtingsverkeer. Dan kun je gebruik maken van elkaar expertise. Inmiddels zijn Tera en Anaïs bezig om hun concept voor een betere les verder te ontwikkelen om het straks aan de hogeschool te kunnen aanbieden.

Tera Brugmans en Anaïs Besemer bedachten een lesconcept waarbij studenten meer emotioneel betrokken zijn bij de lesstof en in de praktijk kunnen oefenen. "Dan leer je het meest."

Excellente studenten Expeditie 2020 is een Sirius-programma voor excellente studenten binnen de Faculteit Educatie. Studenten van zowel de pabo, de tweedegraads lerarenopleiding als de afdeling pedagogiek van de Universiteit van Utrecht deden mee aan de Expeditie. In acht maanden tijd onderzochten de studenten hoe de lerarenopleiding er in de toekomst uit moet zien, gesteund door externe deskundigen en eigen docenten. De expeditie moet vernieuwers kweken, maar brengt ook in kaart welke vernieuwingen er al zijn.

"Met vier teams van twee studenten die allemaal hart hebben voor het onderwijs zijn wij begonnen met nadenken over wat de kern van onderwijs is", vertelt Annelies Riteco, projectleider namens de Faculteit Educatie. In de eerste verkennende fase hebben de studenten gekeken naar wat onderwijs zou moeten zijn, maar ook naar wat onderwijs al is. Van der Linden: "We wilden het wiel niet opnieuw uitvinden. Daarom zijn we gaan kijken bij nieuwe onderwijsconcepten, zoals de Noordwijkse school die heel erg uitgaat van hersenvriendelijk leren. Studenten gaan na hun opleiding de wereld in en komen terecht op verschillende scholen. Maar de lerarenopleiding staat tamelijk geïsoleerd. De studenten van Expeditie 2020 wilden die muren afbreken en de opleiding meer een onderdeel laten zijn van de maatschappij."

Wie nadenkt over de toekomst ontkomt niet aan ict. Veel innovatie-experimenten in het onderwijs concentreren zich helemaal op ict. Ook bij Expeditie 2020 was een thema gewijd aan een nieuwe leeromgeving met hulp van ict en sociale media.

Riteco: "Een duidelijk aandachtspunt voor onze studenten was het verbeteren van de contacten tussen docenten en studenten. Ict kan het fysiek contact tussen docenten en studenten niet vervangen, maar kan de interactie wel efficiënter en dus beter maken." "Niet krampachtig alles digitaal doen", zegt een van de expeditiedeelnemers, maar je kunt Twitter bijvoorbeeld wel inzetten bij de voorbespreking van een toets, samenwerken op afstand, delen van vragen en oplossingen van problemen. Alles ten dienste van een betere didactiek. |

De piramide 'Samen leren', gepresenteerd tijdens de open dag van de lerarenopleiding van de toekomst.